

INLEIDING

Deze CIROC-nieuwsbrief verschijnt net voor de overgang naar het nieuwe jaar 2024. Een roerig en gewelddadig jaar, ook in het Rijnmond gebied waarbij de georganiseerde misdaad zich onder andere manifesteerde in de vele explosies in en rondom Rotterdam, er recordvangsten cocaïne in de Rotterdamse haven zijn onderschept en de gemeente Rotterdam zich liet zien in de campagne “jouw drugsgebruik blaast portieken op”. Het lijkt er niet op dat de campagnemakers kennis hebben genomen van de inhoud van het kritische artikel “Voorkomen is beter dan genezen..., toch?” geschreven door voormalig CIROC-bestuurslid Edwin Kruisbergen in samenwerking met Martha de Jonge voor het *Tijdschrift voor Veiligheid* (2023). De druk om preventief iets te doen in de context van ondermijning is groot, maar goedbedoelde voorlichtingscampagnes kunnen wel degelijk schaden, zo stellen deze auteurs. Nog een artikel dat de moeite waard is om te herlezen: “Breaking Bad in de Achterhoek” kopt de NRC om te vervolgen met “Hoe een crystal meth-lab een Gelders gehucht op zijn kop zet” (3-11-2023). Prachtige onderzoeksjournalistiek van Logtenberg en Meeus over hoe zich in het plaatsje Achter-Drempht met wat verdwaalde boerderijen en een paar honderd inwoners, een volwaardig drugsclub heeft kunnen vestigen en draaien. Het afgelegen platteland met haar goede logistieke bereikbaarheid, de leegstaande schuren, de armoede en een cultuur van vertrouwen en niet-bemoeien, blijkt aantrekkelijk voor de internationaal opererende criminelen en hun handel en wandel. Het is vanuit de Achterhoek een goede anderhalf uur rijden naar het Brabantse platteland dat het uitgangspunt vormt voor de bijdrage ‘zware criminaliteit vanuit een plattelandsperspectief’ van Spapens en Blatter. Criminologen richten zich in hun onderzoek te veel op de stad. Het platteland als overloopgebied van de stad, doet er voor criminelen net zo toe en zou dus ook belangrijker moeten zijn binnen de criminologie, is één van hun argumenten. De tweede inhoudelijke bijdrage “Vergelijkend onderzoek naar de EBI en het Italiaanse 41-bis detentieregime” geschreven door Sanne Struijk handelt over de (on)mogelijkheden van het Italiaanse 41-bis regime voor de Nederlandse context. Uit dit onderzoek blijkt onder meer hoe moeilijk het is iets aan het regime te veranderen als het eenmaal bestaat en om ruimte voor maatwerk en humane overwegingen in te bouwen. De auteurs stellen een pas op de plaats voor om zo eerst antwoorden te formuleren op vragen als hoe er voor kan worden gezorgd dat kenmerkende uitgangspunten van het Nederlandse gevangeniswezen, zoals maatwerk en een humane detentie, niet verloren gaan. We hebben dit jaar met CIROC twee grote seminars georganiseerd waarvan in deze nieuwsbrief een verslag van is opgenomen. De eerste handelde over de lessen van de versterking van de aanpak ondermijnende criminaliteit op basis van het onderzoek *Koers bepalen* en in het tweede seminar stond digitale surveillance en de opsporing van criminaliteit centraal. Tot slot maken we melding van een nieuw en ambitieus onderzoek naar drugscriminaliteit en mensensmokkel waarin verschillende universiteiten gaan samenwerken met publieke en private partners in de context van de Rotterdamse haven onder de noemer *Focusing On the Right Things in the Port of Rotterdam* (FORT-PORT). Wij wensen u veel digitaal leesplezier en hopen u binnenkort weer te ontmoeten bij een van onze CIROC-bijeenkomsten.

Richard Staring (Erasmus Universiteit Rotterdam/Bureau Beke/CIROC)

INHOUDSOPGAVE

◆ Inleiding

◆ Analyse

- Zware criminaliteit vanuit een plattelandsperspectief
- Vergelijkend onderzoek naar de EBI en het Italiaanse 41-bis detentieregime

◆ Seminars

- Koers bepalen: Over de lessen van de versterking van de aanpak ondermijnende criminaliteit
- Digitale surveillance en opsporing van criminaliteit

◆ Onderzoek

- FORT-PORT: Focusing On the Right Things in the Port of Rotterdam

◆ Signalerings

◆ CIROC-activiteiten

ANALYSE

Zware criminaliteit vanuit een plattelandsperspectief

Toine Spapens & Iris Blatter (Tilburg University)

Van 2020 tot 2022 hebben Tilburg University, de Brabantse gemeenten Heusden, Loon op Zand en Waalwijk en de provincie Noord-Brabant samengewerkt in het Programma Ondermijning De Langstraat. Dit programma richtte zich specifiek op criminaliteitsproblemen en de aanpak daarvan, in kleine en middelgrote gemeenten met een plattelandskarakter. In deze bijdrage wordt nader ingegaan op het criminologische plattelandsperspectief en worden enkele kernbevindingen uit het programma beschreven.

Plattelandscriminologie

Binnen de criminologie ligt de nadruk van oudsher sterk op criminaliteitsproblemen in stedelijke gebieden. Al in 1944 beklaagde Marshall Clinard zich in een artikel met de titel *Rural criminal offenders* erover dat er maar weinig aandacht was voor het platteland. Hoewel sinds de jaren 1990 een kleine subdiscipline van plattelandscriminologie is opgekomen, kunnen dezelfde verzuchtingen nog steeds worden gehoord. De aandacht is wel groeiende, mede door de overlap met groene criminologie en de toenemende belangstelling voor criminaliteitsproblemen in het mondiale zuiden. Statistieken en slachtofferenquêtes laten zien dat criminaliteitsniveaus in rurale gebieden weliswaar structureel lager liggen dan in geurbaniseerde, maar onderzoek wijst ook uit dat criminaliteit op het platteland een deels ander karakter heeft. Zo zijn stroperij van *wildlife*, ontbossing of afvaldumping, problemen die zich geheel of in belangrijke mate op het platteland afspelen en niet zelden in het mondiale zuiden. In afgelegen plattelandsgebieden in de Verenigde Staten is huiselijk geweld en femicide een veel groter probleem dan in de stad, terwijl ook groepen die afwijken van de gangbare masculiene cultuur, zoals LHBTI'ers, het op het platteland niet gemakkelijk hebben. Ook in het mondiale zuiden worden op

het platteland vrouwen vaker slachtoffer dan mannen. Daarnaast begon de opioïden crisis in de Verenigde Staten in plattelandsgebieden, waar het aantal slachtoffers nog altijd groot is. Een probleem dat wereldwijd wordt geconstateerd is de beperkte aanwezigheid van de overheid, waaronder de politie en hulpverleningsinstanties, waardoor het vertrouwen in instanties lager ligt en plattelandsbewoners meer op zichzelf en vormen van zelforganisatie aangewezen zijn.

Overloopgebieden

In de Nederlandse context is uiteraard geen sprake van afgelegen plattelandsgebieden zoals in de Verenigde Staten, Australië en in Europa bijvoorbeeld de Scandinavische landen. De 'stad' is vrijwel altijd dichtbij en er zijn vanwege familiebanden, wonen, werk, studie en recreatie, tal van banden tussen plattelands- en stadsbewoners. Door gemeentelijke herindelingen zijn plattelandsgemeenten nog zelden klein in inwonertal. Er kan dus beter worden gesproken van 'overloopgebieden' tussen stad en platteland. Enerzijds hebben zij door de aanwezigheid van verschillende dorpskernen en een agrarisch buitengebied of natuurgebied een landelijk karakter. Anderzijds zijn ze, althans met de auto, gemakkelijk bereikbaar voor criminelen uit de stad, terwijl ook op het platteland criminele netwerken, en criminele families in het bijzonder, van oudsher stevig geworteld kunnen zijn.

Criminaliteit op het Nederlandse platteland

Er kunnen diverse vormen van zware criminaliteit worden onderscheiden waarvoor het platteland kwetsbaar is. Zo worden synthetische drugslaboratoria regelmatig in plattelandsgemeenten aangetroffen. Datzelfde geldt voor wietkwekerijen en in het bijzonder voor de buitenteelt van wiet. Afval uit drugslaboratoria en wietkwekerijen wordt regelmatig in het buitengebied aangetroffen. Deze kwetsbaarheid wordt onder andere gerelateerd aan financiële problemen en andere onzekerheden in de agrarische sector. In de afgelopen decennia zijn veel boeren gestopt, waardoor meer bedrijfspanden die aantrekkelijk zijn voor activiteiten als drugsproductie, maar ook voor de tijdelijke opslag van gestolen goederen, beschikbaar zijn gekomen. Verwacht wordt dat deze zich in de komende jaren zal doorzetten. Plattelandsgebieden hebben daarnaast te maken met criminaliteit die wordt gepleegd door mobiele bendes uit Oost- en Zuidoost-Europa, maar ook uit eigen land. Deze groepen leggen zich bijvoorbeeld toe op diefstal van voertuigen, landbouwgereedschappen, producten zoals kaas, zadels van paarden en dure GPS-apparatuur die wordt gebruikt in landbouwvoertuigen. Mobiele bendes kunnen daarnaast tijdelijk verblijf zoeken op vakantieparken in kleinere gemeenten. Een ander probleem is de zware wildstropen, bijvoorbeeld met 'lange honden', dat niet zelden een 'hobby' is van criminelen die bij andere vormen van georganiseerde misdaad betrokken zijn en die gepaard gaat met het nodige geweld en intimidatie. Plattelandsbewoners kunnen behalve slachtoffer ook dader zijn, waarbij valt te denken aan de vermoedelijk omvangrijke mestfraude, het aanrichten van milieuschade door het gebruik van verboden of vervalste pesticiden, aan uitbuiting van arbeidsmigranten in de agrarische sector, of het dumpen van afval zoals asbest. Tot slot kan erop worden gewezen dat ook in plattelandsgemeenten jongeren kwetsbaar kunnen zijn voor ronselen door criminele netwerken.

Toezicht, handhaving en opsporing op het Nederlandse platteland

Hoewel Nederlandse plattelandsgemeenten geconfronteerd kunnen worden met uiteenlopende vormen van zware criminaliteit, naast kleinschaliger 'folk crimes' zoals wildcrossen, speelt ook in ons land het probleem van beperkte capaciteit voor toezicht, handhaving en opsporing. Sinds de jaren 1960 is de politie er geleidelijk minder zichtbaar geworden, aangezien de sterkte meer werd geconcentreerd in grotere gemeenten. Daar waren goede redenen voor, zoals efficiëntie en professionalisering, maar het nadeel was dat drempels voor het doen van aangifte hoger werden en het vertrouwen afnam. Politiewerk op het platteland is meer dan in de stad een kwestie van het onderhouden van nauwe contacten met de lokale bevolking, en hoewel dat

nog steeds gebeurt, kan er minder tijd aan worden besteed dan in het verleden. Voor de opsporing van criminele samenwerkingsverbanden die op het platteland actief zijn, gelden deze beperkingen in mindere mate. Voor de (milieu)recherche is het niet zozeer van belang waar een criminele groep activiteiten ontwikkelt, hoewel het inzetten van onopvallende opsporingsmethoden zoals observatie, op het platteland moeilijker kan zijn. Hier is een belangrijker probleem dat signalen van zware criminaliteit door plattelandsbewoners minder snel worden gemeld, hoewel afwijkend gedrag in het buitengebied veel meer opvalt dan in de stad. Hoewel er weinig onderzoek naar is gedaan, liggen de oorzaken vermoedelijk in een combinatie van gebrek aan vertrouwen in de autoriteiten, angst voor represailles en praktische factoren, bijvoorbeeld dat zelfs een anonieme melding moeilijk is omdat er niet direct iemand anders in de buurt woont die hetzelfde had kunnen zien. In plaats van het gemakkelijker maken voor bewoners om signalen te melden, moet de overheid dan ook meer inzetten op het actief 'halen' van informatie, in persoonlijke contacten met burgers en ondernemers.

Het toezicht in het buitengebied is in de afgelopen jaren meer verschoven naar de buitengewone opsporingsambtenaren (boa's) van gemeenten en de 'groene' boa's van de terreinbeherende instanties Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en LandschappenNL. Daarnaast wordt meer ingezet op samenwerking en gegevensuitwisseling tussen instanties die in het buitengebied actief zijn, bijvoorbeeld in programma's zoals Samen Sterk in Brabant (SSIB). Integrale samenwerking lost het capaciteitsprobleem echter maar beperkt op. Zo zijn in het kader van SSIB 13 extra boa's aangesteld, maar dan gaat het wel om een buitengebied van 4000 vierkante kilometer. Voorts zijn er wettelijke beperkingen waar het gaat om gegevensuitwisseling tussen toezichthouders en de politie. Ook al omdat boa's in het buitengebied er doorgaans alleen voorstaan, kunnen zij vaak weinig anders doen dan signaleren. Tot slot kan ook hier worden gewezen op het probleem van 'jonge aanwas', terwijl er veel minder capaciteit is voor preventie. Zo zijn de forse extra middelen voor een programma zoals 'Preventie met gezag' vrijwel geheel bij grote gemeenten terechtgekomen.

Tot slot

Het is niet verbazingwekkend dat bij kleine en middelgrote plattelandsgemeenten frustratie heerst waar het gaat om hun afhankelijkheid van de inzet van andere partijen bij het aanpakken van de criminaliteitsproblemen. Niet voor niets dat drie Brabantse gemeenten op zoek gingen naar handelingsperspectieven die binnen hun eigen wettelijke en praktische mogelijkheden vielen. Die bleken echter niet in alle opzichten te vinden. Het verzamelen van informatie over wat zich mogelijk afspeelt achter de poorten van bedrijven waar onderbuikgevoelens bij zijn, is niet of nauwelijks mogelijk zonder daarbij andere partijen te betrekken, waaronder de Regionale Informatie- en Expertisecentra. Ook hebben gemeenten slechts beperkte mogelijkheden voor repressief-preventief optreden, in de vorm van bestuurlijke handhavingsmaatregelen, wanneer zij niet over strafrechtelijke informatie beschikken. De drie gemeenten hebben wel mogelijkheden om de weerbaarheid van de gemeenteraad, het bestuur en de ambtelijke organisatie te vergroten. Ook kunnen zij preventieve maatregelen treffen, in samenwerking met bijvoorbeeld bona fide ondernemers en waar mogelijk met partijen in het sociale domein. De concrete resultaten daarvan zijn helaas lastig uit te drukken in cijfers.

Het boek '*Ondermijning op het Platteland. Problemen en aanpak*' (Blatter & Spapens, 2023), is recent verschenen bij Boom Criminologie. Een elektronische versie is gratis beschikbaar via Tilburg University <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/ondermijning-op-het-platteland-problemen-en-aanpak>

Vergelijkend onderzoek naar de EBI en het Italiaanse 41-bis detentieregime *Sanne Struijk (Erasmus Universiteit Rotterdam)*

In Nederland wordt momenteel gezocht naar maatregelen om voortgezet crimineel handelen in detentie (VCHD) effectiever te bestrijden. Aanleiding hiervoor is de arrestatie van een aantal personen, verdacht van of inmiddels veroordeeld voor zware misdrijven, die vanwege de macht en middelen waar zij over beschikken en de criminele organisaties waar zij deel van uitmaken, in staat zijn geweld te plegen en (vlucht)gevaarlijker (kunnen) zijn dan andere gedetineerden. Het betekent een nieuwe uitdaging voor justitie en het gevangeniswezen, om te voorkomen dat dergelijke gedetineerden tijdens hun rechtsgang en detentie misbruik maken van de geboden vrijheden van het penitentiair rechtelijk kader, om zo hun criminele activiteiten voort te kunnen zetten. Vanuit de politiek is daarbij interesse ontstaan in het Italiaanse artikel 41-bis detentieregime. Dat zeer strenge regime is in de jaren negentig van de vorige eeuw ingevoerd als reactie op de bloedige aanslagen die de mafia pleegde op onderzoeksrechters en de bedreiging van de rechtsstaat door de mafia met ander extreem geweld en diepgewortelde corruptie in Italië.

Onderzoeksteam

De voormalige Minister voor Rechtsbescherming heeft aan de Kamer de toezegging gedaan onderzoek te laten verrichten naar het 41-bis regime, om te bezien of er elementen daarvan zijn die zouden kunnen worden overgenomen in het regime van de zwaarst beveiligde inrichting in ons land, de extra beveiligde inrichting (EBI) te Vught. In opdracht van het WODC voerden daartoe onderzoekers van de Erasmus Universiteit Rotterdam (juristen Sanne Struijk en Pieter Verrest) en de Vrije Universiteit Amsterdam (jurist Sonja Meijer), in samenwerking met de Italiaanse criminoloog Francesco Calderoni, een vergelijkend onderzoek uit naar het Italiaanse detentieregime en de toepasbaarheid op het Nederlandse gevangenisstelsel. Van eind 2022 tot het najaar van 2023 is door de onderzoekers niet alleen een wetgevings-, literatuur- en jurisprudentieonderzoek uitgevoerd, maar zijn ook interviews afgenomen en vervolgesprekken gevoerd met zowel Nederlandse als Italiaanse professionals en is tot slot rechtsvergelijkend onderzoek uitgevoerd.

41-bis detentieregime

In het 41-bis detentieregime kunnen gedetineerde maffiabazen voor initieel vier jaar worden geplaatst, waarna de toepassing elke twee jaar moet worden verlengd. Het regime kenmerkt zich door stringente beperkingen op communicatie voor gedetineerden, zowel met de wereld buiten de gevangenis als daarbinnen. Tijdens de geïsoleerde gevangenschap mogen zij twee tot drie uur per dag uit hun cel, is het sociaal contact beperkt tot maximaal twee medegedetineerden, is er geen contact met bewaarders en is er 24 uur per dag videobewaking. Gedetineerden hebben geen dagprogramma of resocialisatie-activiteiten en ze mogen uitsluitend één keer per maand één uur bezoek ontvangen van enkel familieleden, of in plaats daarvan tien minuten per maand bellen. Ruimte voor enige flexibiliteit en maatwerk bij de toepassing van het 41-bis regime is er niet, omdat elke afwijking als risico wordt gezien. Gelet op deze striktheid is de constatering van belang dat 41-bis gedetineerden in de praktijk zeer lange tijd in dit regime verblijven, met alle fysieke en psychische gevolgen van dien. Een exit-strategie bij de overheid, dat wil zeggen een duidelijke weg voor gedetineerden om uit het 41-bis regime te kunnen geraken, is er niet. Verlenging van het regime vindt in de praktijk plaats op basis van de veronderstelling dat de gedetineerde nog steeds het vermogen zou hebben om een rol te spelen in een maffiaorganisatie. Daar valt moeilijk iets tegen in te brengen. Het is eerder regel dan uitzondering dat veroordeelden tot de laatste dag van de door hen uit te zitten detentie in dit regime verblijven, waarin de mogelijkheden voor resocialisatie praktisch nihil zijn.

Lessen voor Nederland

Vanuit juridisch perspectief wordt het zeer strenge 41-bis regime in Italië niet in strijd geacht met de eigen grondwet. Evenmin levert het als zodanig een onmenselijke behandeling op in de zin van artikel 3 EVRM. Wel heeft het Europese Hof eisen gesteld aan de motivering van het verlengingsbesluit en heeft het Italië veroordeeld voor schending van het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM) wegens de trage behandeling van beroep tegen plaatsings- of verlengingsbeslissingen. Dit laatste houdt verband met het grote aantal 41-bis gedetineerden (750).

Wat valt van dit alles nu te leren voor Nederland? Van belang daarbij is dat zowel voorafgaand aan als gedurende de looptijd van het onderzoek door het kabinet al veel veranderingen zijn doorgevoerd in zowel de doelgroep voor plaatsing in de EBI en de plaatsingstermijnen, als in het EBI-regime. De doorgevoerde extra beperkende regimesmaatregelen vertonen parallellen met het 41-bis regime. Andere verwante elementen uit dit regime vormen onderdeel van een bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt wetsvoorstel tot wijziging van de Penitentiaire Beginselenwet. Belangrijkste punt is volgens de onderzoekers daarmee niet zozeer de vraag of nog extra beperkingen uit het Italiaanse systeem kunnen worden overgenomen, maar wat we kunnen leren uit de ervaringen die in Italië met het strenge regime zijn opgedaan. In dat verband blijkt uit het onderzoek niet alleen hoe moeilijk het is voor gedetineerden om uit het regime te geraken, maar ook hoe moeilijk het is iets aan het regime te veranderen als het eenmaal bestaat, om vernieuwing te brengen in de maatregelen, om ruimte voor maatwerk en humane overwegingen in te bouwen. Dit brengt de onderzoekers tot de stelling dat Nederland zich op een beslissend moment in de aanpak van VCHD bevindt en dat het van belang is om stil te staan bij de impact van de nieuwe maatregelen op langere termijn. Hoe kan het tijdelijke karakter van zwaar beperkende maatregelen worden gewaarborgd? Wat is de exit-strategie? Hoe kan ervoor worden gezorgd dat de uitgangspunten van maatwerk en een humane detentie die het Nederlandse gevangeniswezen kenmerken niet verloren gaan? Het lijkt aangewezen om even pas op de plaats te maken, tot dat die vragen zijn beantwoord.

Verdere restricties EBI-detentieregime

Die kernboodschap wordt in grote lijnen overgenomen in de op 9 november j.l. uitgebrachte beleidsreactie van demissionair Minister voor Rechtsbescherming Weerwind. Op basis van de conclusies van de onderzoekers constateert de minister “dat de elementen uit het Italiaanse regime die interessant en toepasbaar zijn in de Nederlandse context inmiddels zijn geïmplementeerd, dan wel zijn opgenomen in de voorgestelde wijziging van de Pbw”. Hoewel hier een zekere terughoudendheid uit blijkt, wordt als zodanig dus niet geopteerd voor een werkelijke pas op de plaats, maar wordt het uitgezette spoor van wetswijziging ter verdere restricties van het EBI-detentieregime vervolgd. Bovendien wordt niet uitgesloten dat in de toekomst nog aanvullende maatregelen in de voortdurende strijd tegen de georganiseerde criminaliteit noodzakelijk zijn. Daarbij wordt wel de insteek van de onderzoekers onderkend dat het van belang is om de werking van de huidige en voorgenoemde maatregelen goed te monitoren. Bovendien wordt vervolgonderzoek aangekondigd over de resocialisatiemogelijkheden voor deze bijzondere gedetineerdecategorie. En tot slot wordt vervolg gegeven aan de ontwikkeling van de speciale Detentie Intelligence Unit, voor een betere informatie-uitwisseling tussen DJI, politie en OM. De zoektocht naar de bestrijding van VCHD gaat voorlopig dus nog door.

Struijk, Sanne, Sonja Meijer, Pieter Verrest, Francesco Calderoni (2023). *Vergelijkend onderzoek Italiaans 41-bis detentieregime*. Rotterdam, Amsterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, Vrije Universiteit Amsterdam. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3275/3379-vergelijkend-onderzoek-italiaans-41-bis-detentieregime-samenvatting.pdf?sequence=2>

Seminar lessen van de versterking van de aanpak ondermijnende criminaliteit

Jelle Snoek (Maastricht University)

De afgelopen drie jaar hebben onderzoekers van de Universiteit Maastricht (UM) en de Erasmus Universiteit (EUR) in opdracht van het WODC onderzoek uitgevoerd naar de aanpak van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit. Onder de titel van het gelijknamige rapport *Koers bepalen: Over de lessen van de versterking van de aanpak ondermijnende criminaliteit* vond er op 19 januari 2023 een CIROC seminar in het Debatpodium Arminius in Rotterdam plaats. Het werd een seminar over alles wat God verboden heeft, uitgerekend op een locatie die op zondagen nog wordt gebruikt door de Remonstrantse gemeente Rotterdam.

Een fundamentele herbezinning op de uitgangspunten

Richard Staring (EUR/CIROC) bekleedde gedurende het ochtendprogramma de voorzittersrol. Na zijn welkomstwoorden trapt twee van de vier auteurs van het rapport Hans Nelen (UM/CIROC) en Karin van Wingerde (EUR) het inhoudelijke deel van de dag af door in te gaan op de resultaten van het onderzoek naar druggerelateerde georganiseerde criminaliteit. Sinds 2019 is er in ons land zo een honderd miljoen ingezet op ongeveer 126 projecten om dit fenomeen aan te pakken. Het onderzoeksteam heeft dertien van dergelijke projecten geselecteerd en geanalyseerd. Vier van de zes belangrijkste gevonden uitdagingen kwamen in deze eerste presentatie aan bod, de overige twee werden na de lunch behandeld.

Uitdagingen

Om te beginnen stipten beide onderzoekers aan dat draagvlak een van de uitdagingen was. Het kostte eenvoudigweg tijd om neuzen dezelfde kant op te krijgen, bijvoorbeeld over de betekenis van de term 'ondermijning'. Wat Nelen en Van Wingerde betreft is dit een term die beter kan worden losgelaten. Als tweede kwam het onderwerp grensbewakers en grensverleggers aan bod. Het werd namelijk lastig geacht data te ontsluiten waarbij het tijdelijke aspect van werken op projectmatige basis dit bemoeilijkt maar ook informatie-uitwisseling en gegevensbescherming vormden hierbinnen de grootste uitdaging. De derde uitdaging bleek dat het een kwestie van manoeuvreren is binnen de overlegcultuur die Nederland kent. Het voordeel hieraan is dat er sprake is van een goede samenwerking. Daar tegenover staat dat het soms overgeorganiseerdheid met zich meebrengt. Het vierde dilemma dat hier benoemd werd heeft betrekking op de lerende overheid. Nelen gaf aan dat het gevoel van 'rekening houden met lessen uit het verleden' bij onze overheid heerst. Op de vraag of dat gelukt is, was Nelen in zijn antwoord kort: "nee".

Oplossingen

De onderzoekers droegen ook oplossingen aan. Zo werd geopperd om de mantra van integraliteit los te laten en buiten de bestaande structuren te denken. Tevens moet het werken bij de overheid aantrekkelijker worden gemaakt, te veel mensen maken namelijk de overstap naar de private sector. Tot slot moet het OM een zichtbaardere rol claimen in de aanpak. Net als bij een tanker wordt er binnen de aanpak van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit al jarenlang een bepaalde koers gevaren. Nelen en Van Wingerde gaven aan dat het tijd is om het over deze koers te hebben.

Reflecties vanuit Nederlands perspectief

Na Nelen en Van Wingerde reflecteerde Toine Spapens (Tilburg University/CIROC) op de problematiek vanuit een breder Nederlands perspectief waarbij hij de zaal met zijn scherpe, kritische blik flink aan het denken zette. Ondermijning wordt al vijftien jaar lang aangepakt. "Moeten we het nu nog over de koers hebben?", vroeg hij zich af. Voor wat betreft de

term ondermijning gaf Spapens aan dat dit inderdaad een lastig begrip is. Is het te breed? Elke vorm van criminaliteit is volgens hem immers ondermijnd. Betreft het louter strafbare feiten, of behelst het ook ongewenste effecten? Of is de term juist te smal? Vaak beperkt het zich in de praktijk namelijk tot georganiseerde drugscriminaliteit (en 'nieuwe aanwas'). Ander schadelijk gedrag zoals milieucriminaliteit en mobiel banditisme krijgt volgens hem onterecht minder aandacht. Ook zien ondermijningsaanpakken het begrip vaak als een stedelijk probleem. Op het platteland gebeurt eigenlijk ook een hoop, denk aan drugsafvaldumpingen en vakantieparken waar criminelen zich vaak begeven. Kleine gemeenten hebben vaak echter minder middelen beschikbaar voor de aanpak. Wordt de aanpak van ondermijning daarnaast te veel gestuurd door gewelddadige incidenten zoals de dodelijke aanslagen op Derk Wiersum en Peter R. de Vries? Spapens constateerde dat we in Nederland al vijftientig jaar tegen dezelfde problemen aan blijven lopen in onze aanpak van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit. Al met al is hij het eens met de aanbevelingen uit het rapport, al kunnen bij bepaalde punten nog wat vragen worden gesteld.

Reflecties vanuit Belgisch perspectief

De volgende spreker was Charlotte Colman (Universiteit Gent en Nationaal Drugscoördinator in België). Zij opende haar presentatie met een treffende anekdote over één van haar studenten die de term ondermijning 'een zootje' noemde, waarna zij aanvulde: "U begrijpt dat ik dat antwoord goed moest rekenen". Vervolgens illustreerde Colman middels actuele voorbeelden de huidige situatie bij onze zuiderburen, met onder meer de schietpartij die een 11-jarig slachtoffer begin januari in Antwerpen het leven kostte. Een hardnekkig probleem, zelfs het sluiten van de haven zou het probleem van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit in haar ogen niet oplossen. Ook België kent volgens Colman een moeizaam lerende overheid. Met het 'Stroomplan' kennen de Belgen een geïntegreerde en integrale samenwerking, waarbij de focus ligt op de ondermijnende vorm van georganiseerde misdaad, die zijn oorsprong vindt in de in- en doorvoer van cocaïne via de Antwerpse haven. Dit federale plan heeft actiebereidheid aangetoond, waarna het Stroomplan XXL in het leven is geroepen. Eén van de voornaamste doelen is om havenstructuren weerbaarder te maken. Volgens Colman moet men er wel voor waken dat door deze focus op de cocaïnemarkt de andere problematiek niet wordt vergeten. Tevens benoemde Colman de spanning die heerst tussen de roep om snelle acties versus het afwachten van de lange termijn impact op de genomen keuzes. Daarnaast dient de aanpak van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit er immer één te zijn die op maat gemaakt is, met bepaalde kernaspecten die terug blijven komen. Verder stipte Colman aan dat taal in haar optiek te veel als propagandamiddel wordt gebruikt: oorlogstermen als 'narcostaat' en 'war on drugs' leveren negatieve connotaties op en scheppen bij de bevolking de verwachting dat enkel het leger ons nog kan redden. Colman sloot af met een tweetal lessen die zij heeft geleerd met het kijken naar Nederland: de samenwerking met private actoren, alsook een stap terugnemen en kijken naar de bestaande structuren.

Uitdagingen op het vlak van capaciteit en competenties

Na de lunch werd de rol van voorzitter toebedeeld aan Lieselot Bisschop (EUR). Roland Moerland (UM) ging kort in op de uitdagingen op het vlak van capaciteit en competenties. Hij deed dit door deze onder te verdelen op kwantitatief- en kwalitatief gebied. Het kwantitatieve gedeelte had met name betrekking op de beschikbare capaciteit. Moerland benoemde onder andere de keerzijde van succes, zijnde het overspoeld raken door gebrek aan capaciteit na een goede borging van een project. Voor het kwalitatieve gedeelte benoemde hij dat het aantrekken van de juiste *skillset* soms lastig was. Dit ligt volgens hem onder meer aan de beperkte duur van het aan te bieden contract, en het feit dat er in de private sector vaak meer geld te verdienen valt. Vervolgens kregen twee professionals uit de praktijk het podium om te reageren op de aangestipte punten: Jeroen Toor (Serious

Crime Taskforce) en Eva Stavenuiter (Project Maritieme Smokkel). Beiden waren betrokken bij projecten in het kader van de versterking van de aanpak van ondermijning. Toor gaf aan veel door Moerland geschetste problemen niet te herkennen. Zo heeft hij voor zijn project uit bestaande organisaties de juiste mensen gezocht, en ook weten te vinden. Stavenuiter gaf aan door duidelijke afspraken te maken een aantal potentiële problemen te hebben voorkomen. Door dingen concreet te maken heeft zij bijvoorbeeld capaciteit los weten te krijgen. Gevraagd naar geleerde lessen op basis van hun ervaring sloot Toor af door aan te geven nu beter te weten hoe er naar systeemgerichte interventies toegewerkt kan worden. Stavenuiter concludeerde hier de omschrijving van een 'ondernemersprofiel' te missen: een initiatiefnemer die nieuwe dingen durft te doen. Volgens haar beschikt de overheid over te weinig mensen met een dergelijk profiel.

Uitdagingen op het vlak van integraal samenwerken

De laatste inhoudelijke lezing werd gehouden door Lieslot Bisschop (EUR). Zij ging in op de uitdagingen van het integraal samenwerken. Een van deze uitdagingen was de samenwerking tussen bepaalde overheidsorganisaties, welke vaak complexe structuren kennen. Ook de invulling van de verbindende rol van de RIECs is kan een lastige zijn. Een derde uitdaging is de samenwerking tussen publieke en private organisaties. Remco Mulder (voorheen Straatwaarde(n), nu Politie) en Gwynneth Goudsblom (Bureau Bridgges en Port Privacy) schoven als professionals uit de praktijk aan om te reageren op de door Bisschop geschetste uitdagingen. Voor wat betreft de publiek-publieke samenwerking gaf Mulder aan dat het delen van informatie lastig blijft. Wat hem betreft mag men assertiever zijn in grenzen verleggen in plaats van grenzen benoemen. Goudsblom reageerde door onder meer te stellen dat het capaciteitsprobleem in de publiek-private samenwerking geen groot issue is. Zij sloot af met de bemoedigende boodschap om samenwerkingen vooral niet te ingewikkeld te maken, iedereen te waarderen en in hun waarde te laten.

Afsluitende forumdiscussie

Tijdens de afsluitende forumdiscussie zette Bob Hoogenboom (Nyenrode Business Universiteit) de zaal op scherp door een aantal kritische noten te plaatsen bij de aanpak van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit. Zo vroeg hij zich af of er bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid wel de wil is om het fenomeen van druggerelateerde georganiseerde criminaliteit aan te pakken? Hij gaf aan deze wil namelijk niet terug te zien in de handelingen van het ministerie. Het was één van de vragen die leidde tot een fanatieke discussie met de panelleden en aanwezigen in de zaal. Om vijf uur was het inhoudelijke programma voorbij, en werd de discussie dus noodgedwongen onderbroken. Deze zal tijdens de afsluitende borrel door een aantal personen echter ongetwijfeld zijn voortgezet. Als aandenken aan deze interessante dag gingen alle aanwezigen in ieder geval naar huis met een versie van het rapport in boekvorm om daar ook na het seminar nog van te kunnen genieten

Digitale surveillance en opsporing van criminaliteit

Thijs van de Bult (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Op woensdag 11 oktober werd het CIROC-seminar "Digitale surveillance en opsporing van criminaliteit: hoe veranderen data en algoritmes het politiewerk?" georganiseerd in de Arminiuskerk in Rotterdam. Het centrale thema van dit seminar ging over de digitalisering van politiewerk. Door nieuwe technologieën en digitale toepassingen kan er sneller en nauwkeuriger politiewerk worden gedaan, maar vergroot ook het risico op discriminatie van minderheden en vuile data. Deze voor- en nadelen worden steeds vaker onderwerp van discussie, zonder dat er duidelijkheid wordt gegeven over de toepassing op de praktijk. Om meer kennis te vergaren over dit complexe onderwerp zijn er verschillende presentaties gegeven, vragen gesteld en gesprekken gestart. Onder voorzitterschap van Prof. Dr. Mr. Marc Schuilenburg werden de eerste twee presentaties gegeven.

Spanningen bij politiewerk op het web

De eerste presentatie van dit seminar werd geleid door Dr. Wouter Landman. Dr. Landman begon met een kleine historie over 'open source intelligence' en dat deze een exponentiële groei heeft doorgemaakt sinds het ontstaan van het internet. Hierdoor werden steeds meer open bronnen toegankelijker en relevanter, maar groeide de noodzaak voor 'open source intelligence'. Dr. Landman maakt onderscheid tussen twee sub-disciplines, namelijk OSINT (open source intelligence), met als doel om bij te dragen aan de intelligenceposities en internet-rechercheren, met als doel om bij te dragen aan bewijsvoering. Door het gebruik van 'slimme' software en het combineren van verschillende bronnen kan het politiewerk veel sneller worden gedaan. Dit kan ook zorgen voor maatschappelijke onrust en moet mee worden genomen als veiligheidsvraagstuk. Tevens is er maar beperkt ruimte voor digitale surveillance binnen het huidige juridisch kader. Een voorbeeld hiervan zijn de besloten bronnen. Voor Intelligenceposities zijn besloten bronnen van steeds groter belang, maar of dit mag op basis van art. 3 Pw is onduidelijk. Een ander probleem is het grenzeloze karakter van het internet. De politie heeft lokaal gezag ten behoeve van de openbare orde, maar of dit gezag ook een doorwerking heeft tot het grenzeloze internet is niet vastgesteld. De grens tussen een beperkte inbreuk op privacy en een volledige inbreuk op privacy is snel bereikt. Er bestaat het risico dat de politie steeds meer controles uitvoert op sociale media op zoek naar specifieke opvattingen of uitslatingen. Kortom, er moet een duidelijke normering komen voor niet-strafvorderlijke informatievergaring om zo de burgers beter te beschermen, maar ook om het werk van de politie makkelijker en legitiem te maken.

Datedreven onderzoek en het spanningsveld met strafvordering

Daaropvolgend werd een presentatie gegeven door Prof. Dr. Jan-Jaap Oerlemans over datedreven onderzoek. Datedreven onderzoek is een onderzoek dat start vanuit de data die al eerder is verzameld uit een ander onderzoek. Wanneer deze data is geanalyseerd, kunnen er verdachten worden geïdentificeerd en moet er een gepaste interventie plaatsvinden zoals vervolging of juist verstoren. Een voorbeeld hiervan is de zaak van Robert M. waarbij de politie acht terabytes aan data vond dat vervolgens gebruikt werd voor een vervolgonderzoek naar andere verdachten. Een ander voorbeeld die Prof. Oerlemans gaf was de online drugsmarktplaats 'Silk Road'. Europol heeft de data van deze website ter beschikking gesteld aan de politie om zo de Nederlandse actoren te kunnen identificeren. Een van de manieren hoe de politie aan deze data kon komen was door 'veilige' chatapps zoals Encrochat. Door het breken van de beveiliging van dergelijke apps kon de Franse politie in 2020 meer dan 115 miljoen berichten onderscheppen. Ook SkyECC werd onderzocht en leidde tot meer dan een miljard onderschepte berichten. De inhoud van deze berichten werden geanalyseerd in Hansken, gemaakt door het NFI, op basis van sleutelwoorden. Zo werd het mogelijk om netwerken in kaart te brengen en tijdlijnen te maken van criminele activiteiten. Ook ging Prof. Oerlemans in op de juridische aspecten van deze verzamelde data en pleitte voor een duidelijke scheiding van wetboek van Strafvordering en de Wet politiegegevens. Er zijn echter nog geen plannen om dit toe te voegen aan het nieuwe wetboek van Strafrecht of de modernisering van de Wet Politiegegevens. Er is dus te weinig toezicht op de manier hoe de politie omgaat met deze data en wat zij er precies mee willen doen. Er is genoeg ruimte voor meer jurisprudentievorming.

Anders kijken, meer zien: zo haalt de politie meer rendement uit data

Na de lunch werd er een presentatie gegeven door Dr. Hilde Spits en Dr. Dominique Roest over hoe de politie meer rendement kan halen uit big data. Volgens Dr. Spits en Dr. Roest is er een risico dat wanneer de politie handmatig alle data analyseert, dat er belangrijke informatie over het hoofd gezien kan worden en dat het heel veel tijd kan kosten. Tijd die de politie niet heeft. Ook kan niet elke data in een specifieke kolom worden geplaatst en kan meerdere dingen tegelijk zijn. Data die wijst op bijvoorbeeld zedendelicten kan ook worden gebruikt voor een andere witzwaak en moet

duis niet als bewijs voor zedendelicten worden gekenmerkt. Er is een gat tussen de techniek, de data en het politiewerk en daarom is een organisatie zoals TROI van groot belang om dit gat op te vullen. TROI ontwikkelt en ondersteunt de politie met applicaties en datavraagstukken om zo deze big data sneller te kunnen analyseren. TROI interpreteert de data niet, maar zoekt naar de relevante data en geeft dit weer door aan de politie voor interpretatie via de gemaakte applicaties. Een voorbeeld hiervan is het scannen van telefoons op thema's of het vinden van aanknopingspunten. De grondslag voor deze analysetechnieken is het in beslagname van bijvoorbeeld een telefoon voor een onderzoek. Het is niet toegestaan om te zoeken naar iets wat niet voor dat onderzoek is bedoeld. Wel zegt TROI dat een proactieve scan eventueel mogelijk is, zolang dit operationeel is.

Verantwoord en betekenisvol gebruik van big data in de aanpak van criminaliteit
De volgende spreker Drs. Thom Snaphaan vertelde over hoe wij betekenisvol en verantwoord gebruik kunnen maken van big data met betrekking tot de aanpak van criminaliteit. Volgens Drs. Snaphaan is big data een type onderzoeksdata en kan via een hybride-aanpak (theoriegebaseerd met verwachtingen die empirisch falsifieerbaar zijn) onderzocht worden. Als eerste werden er een aantal pull-factoren genoemd, zoals nieuwe technologieën, grootschalige datasets en fijnmazige data. Tevens werden er ook push-factoren genoemd, zoals dalende responsgraden bij vragenlijsten en toenemende kosten. Hoe ziet big data er dan concreet uit? Volgens Drs. Snaphaan zijn er twee soorten big data, maar de nadruk ligt bij 'found data'. Found data kan weer onderverdeeld worden in directed (administratieve data), automated (geautomatiseerde surveillance) en volunteered data (gebruikersdata). Dit soort data kan gebruikt worden om criminaliteit sneller en beter op te sporen. Een voorbeeld hiervan is door crime scripting te combineren met intelligencegestuurd werken zoals met permutaties (simulaties) of referentiepunten maken voor spatio-temporele analyses. Hierdoor kan er een bundeling plaatsvinden van kennis en informatie en kennishiaten makkelijker identificeren. Met dit soort data komen ook uitdagingen kijken zoals biases in algoritmen die invloed hebben op besluitvormingen. Ook kan de data zelf al 'vuil' zijn wat weer invloed heeft op de data die uit het algoritme komt, maar met Total Error raamwerk dat al bestaat voor surveydata kan er gefundeerde keuzes gemaakt worden tussen verschillende databronnen.

Risicogestuurd grenstoezicht: Lessen voor de praktijk

Als laatste werd er een presentatie gegeven door Drs. Jeroen van Rest over het TRESSPASS-project (Robust Risk Based Screening and Alert System for Passengers and Luggage Tresspass). Het huidige grenstoezicht-systeem is gericht op checks en screenings wanneer de passagiers al op de luchthaven zijn. Het TRESSPASS-systeem doet al een screening voorafgaand op basis van data en helpt de marechaussee om meer risicofactoren te identificeren. In samenwerking met de Koninklijke Marechaussee, Schiphol en TNO, werd er een pilot georganiseerd. In de pilot werden meerdere indicatoren getest, zoals effectiviteit, flow-rate en ethische compliance en had een daadwerkelijk positief effect. Ook werd het thema van ethiek uitgebreid besproken. Ethiek kan niet worden gedelegeerd of outsourced, daarmee zeggende dat de Marechaussee zelf ook beslissingen moet nemen. Transparantie en verantwoordelijkheid staan daarom ook centraal tijdens deze pilot. Hoewel het TRESSPASS een effect heeft op effectieve grenstoezicht, is dit systeem ook complexer dan het huidige systeem. Het is daarom van belang om dit systeem te blijven innoveren, maar ook om ethische redenen transparant te houden.

Tot slot

Tijdens het CIROC-seminar waren er veel interessante presentaties gegeven over digitale surveillance en hoe digitale ontwikkelingen de politie kan helpen bij het opsporen van criminelen. Alles overziend valt er op dat deze digitale ontwikkelingen en het gebruik van big data en algoritmes zeker effectief toegepast kunnen worden binnen opsporingsdiensten. Wel moet er rekening gehouden worden met ethische en juridische kwesties die nog niet

praktisch zijn uitgewerkt. Kortom, opsporingsdiensten kunnen innoveren en technologie is daar een goed middel voor, maar wel op een ethisch-verantwoordelijke manier.

ONDERZOEK

FORT-PORT: Focusing On the Right Things in the Port of Rotterdam

Emma de Mooij en Richard Staring (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Een wereldhaven zoals Rotterdam is een belangrijke nationale economische motor en een bron van werkgelegenheid. Tegelijkertijd heeft de haven dagelijks te maken met de destructieve impact van internationaal opererende criminele netwerken die actief zijn in de cocaïnehandel en mensensmokkel en die zowel in de haven als in de stad negatieve consequenties hebben op het gebied van veiligheid, slachtofferschap en economische schade. In maart 2023 kreeg het project *Focusing On the Right Things in the Port of Rotterdam* (FORT-PORT) vanuit het Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) Kennis- en Innovatieconvenant, missie ondermijnende criminaliteit, een ruime subsidie toegekend voor een vierenhalf jaar durend onderzoek met de haven van Rotterdam als focus en als startpunt. Het project zal in januari 2024 van start gaan. Het FORT-PORT project wil bijdragen aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit om de haven van Rotterdam veiliger, weerbaarder en toekomstbestendiger te maken. Het onderzoek heeft tot doel de illegale stromen en onderliggende criminele bedrijfsprocessen in de haven blootleggen. Tegelijkertijd wordt de handhaving en opsporing ervan als ook het lokale beleid bestudeerd, ontwikkeld, geïmplementeerd en geëvalueerd, om zo de mogelijkheden voor criminele activiteiten en netwerken verder in te perken.

Onderzoeksmethoden en doelen

Een interdisciplinaire, mixed-methods aanpak zal het onderzoek in staat stellen om de "business-as-usual" van criminele activiteiten in de haven te onderzoeken en handvatten te ontwikkelen om dit op een proactieve en reactieve manier te handhaven. Academics uit de antropologie, criminologie, rechten, geschiedenis, wiskunde, netwerkwetenschappen, computer- en informatiewetenschappen zullen samenwerken met een groot aantal publieke en private bedrijven die actief zijn in de haven van Rotterdam. Door de ontwikkeling van interactieve modellen, dynamische heatmaps en crimescripts draagt FORT-PORT bij aan de opsporing en preventie van cocaïnehandel en mensensmokkel, waarmee een proactieve aanpak vergemakkelijkt wordt. Bovendien zal actiegericht onderzoek naar publiek-private samenwerkingen en de juridische aanpak van ondermijnende criminaliteit professionals in de haven verder in staat stellen om een werkbare en duurzame manier van handhaven te ontwikkelen.

Voorspellend model van criminaliteitspatronen

Een van de kernaspecten van FORT-PORT is de focus op netwerkmodellering waarbij speltheoretische inzichten en een meerlagig netwerkgegevensperspectief gecombineerd worden met het meer kwalitatieve etnografische onderzoek van de afdeling criminologie en de expertise van publieke en private partners in en rond de Rotterdamse haven. Een van de einddoelen, een voorspellend model van criminaliteitspatronen, zou kunnen helpen gebieden met een hoog risico te identificeren en rechtshandhaving in staat kunnen stellen preventieve maatregelen te nemen voordat er criminele activiteiten plaatsvinden. Een dergelijk model kan mogelijk ook worden aangepast voor verschillende havens in West-Europa.

Serious game

Een ander belangrijk en uniek component van het onderzoek is de ontwikkeling van een serious game waarbij onder andere havenmedewerkers, wetshandhavers en ex-delinquenten zullen worden betrokken. Met deze game willen de onderzoekers data verzamelen over het gedrag van de verschillende spelers in de havenomgeving. Hiermee hopen ze

meer inzicht te krijgen in de sociale en culturele omgevingen die ten grondslag liggen aan criminele netwerken. Daarnaast zal de game uiteindelijk opgeleverd worden aan de stakeholders rond de Rotterdamse haven, waarmee het project een blijvende impact wil hebben op de bewustwording en educatie op het gebied van ondermijnende criminaliteit.

Internationale samenwerking met publieke en private partners

Hoewel de focus van het onderzoek in de Rotterdamse haven ligt, beoogt het project ook samenwerking met andere Europese havens op te zoeken, zoals die in Bilbao, Le Havre, Antwerpen, Hamburg en Calais. Binnen die samenwerking zullen de bevindingen van FORT-PORT bediscussieerd en vergeleken worden met de ervaringen, expertises en best practices van de andere havens, om zo de fundering te leggen voor een sterke samenwerking in een 'North Sea Coast Ports' netwerk. Het project wordt gecoördineerd vanuit de Erasmus Universiteit Rotterdam en staat onder leiding van Karin van Wingerde, Lieselot Bisschop, Robby Roks en Richard Staring. Op academisch niveau is er een intensieve samenwerking gerealiseerd met datawetenschapper Huijuan Wang en wiskundige Robbert Fokkink (TU Delft) en Stephen Snelders, Sander Bakkes en Remco Velkamp (Universiteit Utrecht). Daarnaast zijn er vier postdoctorale onderzoekers, zes PhD kandidaten en een grafisch ontwerper bij de verschillende universiteiten aangesteld. Het project vindt in nauwe samenwerking met belangrijke actoren in en rondom de haven plaats: de Nederlandse Defensie Academy, Strategisch Kennis Centrum Ondermijnende Criminaliteit, Secure Logistics, Deltalinqs, Deloitte, Pandora Intelligence, Stichting de Verre Bergen, de Gemeente Rotterdam, Bureau Bridgges, Zadkine, Havenbedrijf Rotterdam, Securitas, de Zeehaven Politie, de FIOD, het OM, de AVIM, de Douane, het Scheepvaart en Transport College en de Koninklijke Marechaussee.

Bisschop, L., Staring, R., Roks, R., & Goudsblom, G. (2023).

Public-private cooperation in the approach to drug crime in the port of Rotterdam. The case of the Information Sharing Center Port Safety and Security. In Y. Eski, & M. Wright (Eds.), *Maritime Crime & Policing*. Routledge, pp. 215-234.

Chan, C.R., Leeuw B. & Nelen, H. (2022). Mapping Hawala Risks around the World: The Use of a Composite Indicator. *Global Crime*, DOI: 10.1080/17440572.2022.2098120

Geelhoed, F. & R. Staring (2023) What Do Overrepresented and Under-represented Groups Tell Us About Risks for Involvement in Islamist Extremism?, *Studies in Conflict & Terrorism*, DOI: 10.1080/1057610X.2023.2194138

Giardi, G. (2023). *Illegal Waste Management Activity in the Process of Bunker Fuel Production. A Criminological Case Study of Corporate Environmental Crime and its Enforcement*. Den Haag: Eleven publishers.

Kleemans, E.R. (2023). Wetenschappelijk onderzoek naar georganiseerde misdaad en opsporingsmethoden in Nederland. *Justitiële Verkenningen* 49 (3), 75-90.

Kramer, J., Blokland, A.A.J., Kleemans, E.R., & Soudijn, M.R.J. (2023). Money laundering as a service: Investigating business-like behavior in money laundering networks in the Netherlands. *Trends in Organized Crime* (Online first: January 2023).

Kruisbergen, E. & M. de Jonghe (2023). Voorkomen is beter dan genezen..., toch? Over goed bedoelde maar potentieel schadelijke vormen van preventie van ondermijning. *Tijdschrift voor Veiligheid*, (22)3, doi: 10.5553/TvVl.000057

Logtenberg, H. & J. Meeus (2023). Breaking Bad in de Achterhoek. Hoe een crystal meth-lab een Gelders gehucht op zijn kop zet. *NRC*, 3-11-2023. <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/11/03/ho-e-een-crystal-meth-lab-een-gelders-gehucht-op-zijn-kop-zet-a4179598>

Lusthaus, J., Kleemans, E.R., Leukfeldt, E., Holt, T. (2023). Cybercriminal networks in the UK beyond: Network structure, criminal cooperation and external interactions. *Trends in Organized Crime* (Online first: February 2023).

Nelen, H. & Siegel, D. (eds.) (2023). *Organized crime in the 21st century: Motivations, Opportunities and Constraints*. Switzerland: Springer Cham.

Nelen, H. (2022). *Ostrageous: How Greed and Crime erode Professional Football and We All Look the Other Way*. Den Haag: Eleven.

Nelen, H. (2023). De kop nog een stukje dieper in het zand? Financiële wanpraktijken in het professionele voetbal en hoe daarvan systematisch wordt weggekeken. *Justitiële verkenningen*, themanummer Sport & Integriteit, 2023 (49), 1, 22-35.

Nelen, H. (2023). Evidence-maze vijftien jaar later; hoe ook het politieveld steeds meer in de ban is geraakt van een aanvechtbaar paradigma. In: Terpstra, J. & Salet, R. (ed.). *Evidence based policing. Bouwstenen voor een debat in Nederland*. Den Haag: SDU en Politie & wetenschap, p. 155-173. ISBN: 9789012409070.

Nelen, H., Moerland, R., Wingerde, K. van & Bisschop, L. (2023). De aanpak van ondermijning ondermijnd. Over conceptuele verwarring en bestuurlijke drukte. *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit* (13) 1, p. 53-68 doi: 10.5553/TCC/221195072023013001004

Nelen, H., Wingerde, K. van, Bisschop, L. & Moerland, R. (2023). *Koers Bepalen. Over de lessen van de versterking aanpak georganiseerde drugscriminaliteit*. Den Haag: Boom Criminologie. ISBN 978-94-6236-347-2; ISBN 978-94-0011-228-5 (e-book); NUR 741

Noack, J. & Nelen, H. (2023). Drug-related organized crime in the Meuse Rhine EU-region and the role of national borders. In: Nelen, H. & Siegel, D. (eds.) (2023). *Organized crime in the 21st century: Motivations, Opportunities and Constraints*. Switzerland: Springer Cham, p. 63-83.

Rodermond, Thijs, F. E., & Kleemans, E.R. (2023). Pathways of foreign fighters: An in-depth and comparative study based on Dutch probation files. *Studies in Conflict and Terrorism* (Online first: July, 4, 2023).

Staring, R., L. Bisschop, R. Roks, E. Brein, H. van de Bunt (2023). Drug Crime and the Port of Rotterdam: About the Phenomenon and Its Approach. In: H. Nelen, & D. Siegel (eds.), *Organized crime in the 21st century: Motivations, Opportunities and Constraints*. Switzerland: Springer International Publisher; pp. 43-61.

CIROC-ACTIVITEITEN

- Seminar ‘Mobiel banditisme’, maart 2024, Rotterdam.

COLOFON

Redactie: prof. dr. E.R. Kleemans en prof. dr. R. Staring

CIROC Secretariaat: CIROC
Department of Law, Society and Crime -
Erasmus School of Law - Erasmus Universiteit Rotterdam
Burgemeester Oudlaan 50, 3062 PA Rotterdam

T +31 (0)10 408 1555 E ciroc@eur.nl